

необхідних у майбутній професії працівника ОВС – впевненості у собі, у своєму вмінні, можливості успішного подолання труднощів оперативно-службової діяльності, самостійного вирішення поставлених завдань, а також гармонійного поєднання таких вольових якостей, як наполегливість, активність, енергійність, ініціативність.

Список використаних джерел:

1. Загвязинский В.И. Развитие у учащихся умений и навыков в области познавательной деятельности в процессе обучения основ наук / Тезисы материалов всесоюзной научной конференции / Под ред. Коротяева Б.И., ч.1: Славянск 1974. – 79 с.
2. Кудрявцев Т.В. О проблемном обучении. Сб. статей. Вып. 3. – М.: Высшая школа, 1974. – 150 с.
3. Лернер И.Я. Развитие мышления учащихся в процессе обучения истории. Пособие для учителей. – М.: Просвещение, 1982. – 191 с.
4. Armstrong H.E. The teaching of scientific method and other papers on education. – 2nd ed. – Lnd.: Mackmillan, 1910. – 504 p.

РОЗБУДОВА ВЛАСНЕ УКРАЇНСЬКОЇ ПРАВНИЧОЇ ТЕРМІНОЛОГІЇ — НАГАЛЬНА ПОТРЕБА ЧАСУ

Юлдашева С.А.,

доцент кафедри юридичного документознавства Національної академії внутрішніх справ, кандидат філологічних наук

Одним з актуальних питань сучасної лінгвістики є комплексне дослідження терміносистеми української мови, яка є основним інформативним шаром лексики. Українська термінологія вже упродовж двох століть повертає до себе увагу багатьох учених, фахівців, ентузіастів національного відродження.

Особливістю нашого часу, який межує не лише зі століттями, а й тисячоліттями, є те, що нарешті після багатьох років поневірянь та утисків українська мова знову зайняла своє гідне місце в усіх сферах життєдіяльності, і зокрема у науковій галузі.

Українська правнича система, ґрунтуючись на принципово новій національній та державній основі, потребує, і це безсумнівно, адекватної сучасної термінологізації з урахуванням специфіки національної мови та міжнародних стандартів, з орієнтацією на точне послідовне вживання термінологічних одиниць і термінології в цілому та високий рівень мовної культури.

Цілком закономірно, що увагу науковців у сфері правничої термінології привертало переважно українсько-російські мовні зв'язки, що з огляду на факт довготривалого перебування України під впливом російської мови здається цілком виправданим. Однак довготривале функціонування в нашому законодавстві й судочинстві російської мови нині зумовлює поняттєву неузгодженість термінів, що може призводити до комунікативної неточності, невиправданості. Отже, на сучасному етапі важливим завданням вітчизняного термінознавства Національної академії внутрішніх справ є стандартизація одиниць і вивчення умов їхнього функціонування у різних типах комунікативних ситуаціях, а також удосконалення аналізу різновиду субмови права, яким є мова законодавства.

Для запобігання чи усунення термінологічних та стилістичних помилок необхідно проводити лінгвістичні експертизи законопроектів, розробляти мовні рекомендації щодо правильного вживання правничих термінів.

Формування правничої термінології, як і взагалі всього словникового складу української мови, органічно і тісно пов'язане з історією держави, виробництва, побуту, науки, суспільних відносин тощо. Хоча деякі терміноодиниці з'явилися ще за часів Київської Русі (наприклад, такі, як суд,

вирок, правда, закон), українська правнича термінологія як система почала активно розвиватися з другої половини XIX ст. і зараз перебуває у стадії інтенсивного розвитку та збагачення, про що свідчать видані в останні роки перекладні (дво- і багатомовні) словники юридичної термінології, юридична енциклопедія. Розпочинається активний перегляд національних норм термінотворення і терміноживання, зокрема зростає увага до досвіду та фондів термінознавців [4, 98].

На потребу нагального впорядкування українського поняттєвого апарату юриспруденції та подальшого дослідження питань правничої термінології неодноразово звертали увагу українські мовознавці та юристи: О. Сербенська (історія становлення), Г. Онуфрієнко і Н. Руколянська (словотвір), С. Головатий, Ю. Зайцев, І. Усенко (загальна характеристика мови законодавства), Н. Артикуца, Ю. Прадід, О. Юрчук (теорія юрислінгвістики), Б. Стецюк (карно-процесуальна лексика), І. Гумовська (словотвір і семантико-функціональні аспекти юридичної терміносистеми), С. Кравченко (стиль законодавства), В. Демченко та М. Леоненко (функціонування юридичної термінології), І. Кочан і А. Токарська (культура юридичної мови), а також Г. Бжакевич, О. Копиленко, В. Радєцька, В. Смононок, З. Тростюк (різні лінгвістичні характеристики юридичних термінів) та ін.

Питання теоретичних проблем термінознавства національної академії внутрішніх справ, походження та розвитку окремих терміносистем, особливостей функціонування термінів мають давню історію свого дослідження в працях Г. Винокура, О. Реформатського, Д. Лотте, О. Ахманової, М. Баскакова, Т. Кандеяка, В. Даниленко, В. Лейчика, О. Суперанської.

У сучасній україністиці проблеми термінології постійно перебувають у центрі уваги науковців. Цими проблемами займаються Комітет наукової термінології НАНУ, відділ термінології Інституту української мови НАНУ, багато лексикологів. Новітні теоретичні дослідження представлені в працях Л. Полюги, І. Кочан, Г. Мацюк, Л. Симоненко, О. Тараненка та ін.

Об'єктами мовознавих досліджень у різні роки стали галузеві терміносистеми: економічна (Г. Панько, О. Покровська), психологічна (Л. Веклинець), геологічна (М. Годована), юридична (О. Сербенська), гідромеліоративна (Л. Малевич), нафтогазова (С. Дорошенко), медична (І. Корнейко, Н. Місник, Т. Лепеха), образотворча (Б. Михайлишин), релігійна (З. Куньч), військова (Т. Михайленко, Л. Мурашко), друкарська (Е. Огар), дипломатична (Н. Поліщук) та ін. Праці названих дослідників орієнтовані на вивчення діахронічних особливостей відповідних терміносистем, їх структурно-семантичних особливостей, проблем кодифікації та специфіки функціонування.

Серед багатьох чинників, що зумовлюють необхідність подальшого детального вивчення української правничої термінології вирізняються насамперед два. По-перше, вітчизняна правнича термінологія донині ще повністю не досліджена, а по-друге, актуальною є потреба багатоаспектного системного аналізу всіх складників лексичної системи української мови, особливостей їх структурних взаємозв'язків та функціонування.

Отже, з упровадженням української мови в усі сфери життя перед ученими-термінознавцями постає завдання унормувати галузеві терміносистеми на власне національному ґрунті, укласти словники спеціальних одиниць окремих наук з урахуванням нових тенденцій і традицій термінотворення, сформувати цілісну методіку дослідження термінів.

Список використаних джерел:

1. Д'яков А.С. Основи термінотворення: семантичні та соціологічні аспекти / А.С. Д'яков, Г.Р. Кияк, З.Б. Куделько. — К.: Вид. дім "KM Academia", 2000. — 218 с.
2. Д'яков А.С. Типологія мовних інтерференцій та їх роль у формуванні національних терміносистем: автореф. дис. на здобуття наук ступеня канд. філол. наук: спец. 10.02.15 / А.С. Д'яков. — Київ. — 1998. — 15 с.

3. Керимов Д. А. Культура і техніка законотворчества / Джангир Аббасович Керимов. — М.: Юрид. лит., 1991. — 160 с.

4. Красницька А. В. Юридичні документи: техніка складання, оформлення та редагування / А. В. Красницька. — К.: Парламент. вид-во, 2006.

5. Словник інтернаціональних терміноелементів грецького та латинського походження в сучасній термінології / Уклад.: І.М. Гнагішена, Т.Р. Кияк. — К.: Видавничий дім "KM Academy", 1996. — 104 с.

6. Словник термінів і понять, що вживаються у чинних нормативно-правових актах України / Відп. ред. Сіренко В.Ф., Станік С.Р. — К.: Оріяни, 1999. — 502 с.

7. Язык закона / С.А. Боголюбов, И.Ф. Казьмин, М.Д. Люкшина и др.; Под ред. А.С. Пиголкина. — М.: Юридическая литература, 1990. — 189 с.

МЕТОДОЛОГІЧНІ ПРОБЛЕМИ ЦИВІЛЬНОГО ПРАВА: ПРАВЕЖ **ВІНДШАЙДІВСЬКОГО ТИПУ**

Тругень В.В.,

доцент кафедри цивільного права Чернівецького національного університету імені Ю. Федьковича, кандидат юридичних наук

1. Віндшайдівський правіж (Anspruch) виникає як теорія в 1856 р. [1], коли Бернхард Віндшайд визначив його як контрприклад для поняття права на позов, запропонованого раніше в 1841 р. Савин'ї у формі теорії порушення права. Правіж в такому разі – це "право зажадати від когось іншого щось" [2, с. 111], тобто цивільне право вимоги в українській юридичній мові. Пізніше запропоноване Віндшайдом поняття було включено у німецький ЦК, зокрема у формі легального визначення, § 194. Обидва розуміння – Віндшайда та легальне – можна назвати правежем віндшайдівського типу, якщо, з одного боку, розширити зміст такого роду правежу, а з іншого, визначити детальніше, що може входити до поняття правежу невіндшайдівського типу.

2. Отже, метою нашого дослідження є, по-перше, доповнення складу правежу віндшайдівського типу, по-друге, визначення складу правежу невіндшайдівського типу. Головним критерієм для розрізнення двох типів правежу є значення, яке в такому разі надається порушенню права як підставі виникнення правежу. В правежі віндшайдівського типу порушення права не має істотного значення для його виникнення [1, с. 1-8], а в правежі невіндшайдівського типу – має.

3. До правежу віндшайдівського типу додаються ще три різновиди правежу: 1) правіж як право на позов в матеріальному сенсі, тобто як цивільне суб'єктивне право в тому стані, в якому воно здатне до примусового у відношенні зобов'язаної особи здійснення (М. А. Гурвіч, 1949р.) [3, с. 145, 129-177, особливо с. 142, 151]. Про те, що такого роду розуміння свідчить про правіж віндшайдівського типу, говорить наступна теза Гурвіча: порушення права не може мати жодного значення в утворенні здатності до негайного примусового здійснення, оскільки не можна уявити собі порушення права до того, як право утворилося [3, с. 158].

Правіж в нашому розумінні – 2) як право вимоги в певному стані, в стані юридичної здійсності, визначеної в процесі правової аргументації, 3) правіж в методичному відношенні як юридична здійсність права вимоги, тобто як мета правової аргументації з погляду кредитора.

Наше розуміння ґрунтується, зокрема, на узагальненні підходу Є. А. Нефед'єва, який вважав, що "судовий захист полягає в тому, що суд констатує захищеність (NB. – В. Т.) інтересу конкретним велинням об'єктивного права" [4, с. 39]. Звідси, якщо із поняття захищеності права, свободи чи інтересу виділити поняття здійсності цивільного права (, свободи чи інтересу), то в методології цивільного права правіж – це буде матеріально-правова здійсність цивільного суб'єктивного права вимоги кредитора до боржника на певне надання.